

30.10.2013

Kirjastoverkkopalvelut

ONKI-projektin alustava suunnitelma vuodelle 2014

Lähtötilanne maaliskuussa 2014

Ohjelmistot

ONKI-palvelun ohjelmistosta, ONKI Lightista on käytössä kolmas versio (0.3). Tämä versio, kuten aiemmatkin ONKI Lightin versiot (0.1, 0.2) on testattu toimivaksi. Versiossa on määritelty joukko ominaisuuksia ja niille on laadittu asennusohjeet. Julkaisuista on tiedotettu vähintään Kansalliskirjaston sisäisesti sekä ONKI-hankkeen sidosryhmille. Tarkemmat ominaisuudet eri versioille on määritelty ONKI Lightin roadmapissa:
<http://code.google.com/p/onki-light/wiki/Roadmap>

ONKI Lightille on myös tehty suorituskykytestaus, jossa on arvioitu, miten hyvin ONKI-ohjelmisto kestäisi VESA-järjestelmän nykyisenkaltaista käyttöä sekä tätä suurempia käyttömääriä. Suorituskykytestauksesta on laadittu raportti.

ONKI Lightin selailukäyttöliittymälle on tehty käyttäjätestejä ja ne on raportoitu. Käyttäjätestien yhteydessä on kartoitettu eri käyttäjien tapoja sisällönkuvailla ja asiasanoittaa aineistoaan, mikä on mahdollistanut paremman ymmärryksen kontekstista, jossa ONKI Lightia käytetään. Käyttäjätestien tulosten avulla on korjattu ohjelmistovirheitä sekä saatu suuntaa uusista tarvittavista ominaisuuksista käyttöliittymään. Käyttäjätestaus on ollut jatkuvaa ja iteratiivista; sitä on tehty useammille ONKI Lightin versioille.

Palvelu

Joulukuussa 2013 www.onki.fi -osoite siirtyy osoittamaan Kansalliskirjaston palvelimille ja ONKI-käyttäjät siirtyvät käyttämään uutta ONKI-palvelua. Maaliskuussa 2014 käytettävissä on palvelun toiminnasta kerätyt tilastoja sekä käyttäjäpalautetta, joiden pohjalta palvelua voidaan lähteä kehittämään eteenpäin.

ONKI-palvelun uusi etusivu on suunniteltu ja toteutettu ja koko palvelun ulkoasu on yhtenäistetty.

Palveluun lisättävien ontologioiden kriteerit on listattu ja ne ovat avoimesti nähtävillä. Palvelussa on julkaistu ohjeet omien ontologioiden julkaisemiseksi palvelun välityksellä sekä niiden liittämistä KOKO-ontologiapilveen. Alkuvaiheessa julkaisua ei voi tehdä itsenäisesti.

Palvelulle on luotu tikettijärjestelmä, johon voi kuka tahansa raportoida ONKIn tai siinä olevien ontologioiden ongelmista.

Ontologiat ja niiden kehitys

Yleisen suomalaisen ontologian nykytilanne on arvioitu sisällön näkökulmasta ja aiheesta on valmistunut raportti. YSO:n ylähierarkia vaatii muutoksia, jotta sen systemaattinen kehittäminen on mahdollista. Ylähierarkia on analysoitu ja korjattu kahden ylimmän tason osalta.

Sidosryhmien edustajia on haastateltu liittyen ontologioiden käyttöön nyt ja tulevaisuudessa. Haastatteluista on koostettu raportti, joka on julkaistu.

YSO on päivitetty vastaamaan YSA:n vuoden 2013 aikana tulleita lisäyksiä ja muutoksia ja uusi versio on julkaistu ONKI-palvelussa.

YSO:n käännöstyö englanniksi ja siltaus kansainvälisiin ontologioihin on aloitettu. Käännöstyö ruotsin osalta on ajan tasalla suomenkielisen version kanssa ja on luotu selkeät periaatteet vain ruotsiksi esiintyvien käsitteiden käsittelylle.

Julkishallinnon ontologia JUHO ja Julkisen hallinnon palveluontologia JUPO päivitysprosessi ja jatkuva ylläpito on aloitettu yhdessä sanastoja hallinnoivien tahojen kanssa.

Kesäkuussa 2013 valmistuneen ontologiaeditorien vertailuraportin tulokset ja suositus on esitelty sidosryhmille ja ohjausryhmälle ja näiden perusteella on tehty päätös ontologiaeditorin käytöstä.

30.10.2013

Kirjastoverkkopalvelut

YSON skeema on muunnettu SKOS-muotoon sekä on mietitty miten esitetään nykyiset ominaisuudet, kuten poistetut käsitteet tai osa-kokonaisuussuhteet.

YSO on versioitu ja päivitysprosessi on formalisoitu.

Ontologiatyön yhteistyömalli

Projektin aikana on luotu toimintamalli, jonka tavoitteena on koordinoida ontologioiden kehitystä ja käyttöä Suomen mittakaavassa. Toimintaperiaatteet on laadittu ja kommentointikierron on käynnistetty.

Lisäksi on selvitetty yhteistyömahdollisuuksia niin kotimaassa kuin ulkomaillakin.

Tilanne joulukuussa 2014

Ohjelmistot

ONKI Light -ohjelmistosta on julkaistu (mahdollisesti uudella nimellä) versio 1.0, joka on tehty sellaiseksi, että ulkopuolinen voi sen ottaa käyttöön. Kansalliskirjastoon ja SeCoon viittaavat elementit (logot, tekstit, järjestelmäriippuvuudet ym) on poistettu tai siirretty konfiguraatiodostoihin niin, etteivät ne estä ohjelmiston käyttöä muissa organisaatioissa. ONKI Lightin skaalautuvuuden varmistamiseksi on tehty tarvittavia toimenpiteitä, jotka voivat olla esimerkiksi ohjelmiston/palvelun hajauttaminen useammalle palvelinkoneelle ja/tai käytetyn tietokantaratkaisun (nykyisin Jena Fuseki) vaihtaminen tehokkaampaan.

ONKI Lightin rinnalle on kehitetty ONKI-valitsinkomponentti, joka on toteutettu (todennäköisesti) JQuery-kirjaston laajennoksena (plugin). ONKI-valitsinta on kehitetty avoimen lähdekoodin periaattein, mahdollisesti yhdessä sidosryhmien kanssa. Se on julkaistu kaikkien käyttöön ja sille on laadittu asennus- ja käyttöönotto-ohjeet.

ARPA-palvelun tyyppisestä palvelusta (rajapintapalvelu tekstisisältöjen automaattiseen sisällönkuvailuun) on päätetty, kuuluuko se ONKI-hankkeen piiriin, selvitetty olisiko tälle kysyntää ja laadittu suunnitelma siitä, miten tällainen palvelu voitaisiin teknisesti toteuttaa tai hankkia räätälöitynä palveluna muualta (mm. PoolParty-ohjelmistoperheeseen kuuluva PoolParty Extractor tarjoaa tämääntyyppisen palvelun, josta olisi selvitettävä sen mahdollisuudet ja rajoitukset).

ONKI Lightille on tehty käyttäjätestejä iteratiivisesti eri versioille.

Palvelu

Palvelun tarjoamien ontologioiden määrää on kasvatettu kysynnän perusteella. Ontologioiden julkaisua varten on kehitetty julkaisuputki. Julkaisuputki on otettu käyttöön ja sen käytöstä on kirjoitettu ohjeistus. Julkaisuputki mahdollistaa ontologian uusimman version saattamisen julkiseksi yhtä nappia painamalla.

On suunniteltu palvelua uusien käsitteiden lisäämisestä ONKI:ssä olevaan ontologiaan. Palvelussa voisi nähdä käsite-ehdotukset sekä tehdä itse uusia ehdotuksia. Palvelu mahdollistaisi myös väliaikaisten URI-tunnisteiden saamisen ehdottamilleen käsitteille. Palvelun käyttö vaatisi autentikoinnin.

ONKI Lightille on pystytetty jatkuvan testauksen ympäristö, joka ajaa ohjelmistotestit automaattisesti koodia muutettaessa. Ympäristö on eri palvelimella kuin varsinainen ONKI-palvelu.

Ontologiat ja niiden kehitys

YSON päivittämistä varten luodaan teoreettinen viitekehys ja toimintaperiaatteet, joissa on ylöskirjattuna ne suuntaviivat, joiden mukaan YSOa rakennetaan. Näistä periaatteista viestitään sidosryhmille ja muille kiinnostuneille artikkelein sekä seminaarityyppisin esitelmin.

Luodaan uudet käytännön periaatteet YSON päivittämiseksi kiinnittäen erityistä huomiota sisällönkuvailun ja tiedonhaun palveluun. Näiden periaatteiden pohjalta luodaan (julkinen) ohjeistus siitä kuinka uusia käsitteitä lisätään YSOon. Ohjeistus palvelee ontologian kehittäjiä ja osaltaan myös viestii YSON rakentamisen periaatteista ulospäin.

YSON hierarkian pääkategoriat on korjattu valittua mallia vastaavaksi.

30.10.2013

Kirjastoverkkopalvelut

Noin kolmasosa (9000 käsitettä) YSON käsitteistä on läpikäyty ja korjattu hierarkkisten- ja muiden suhteiden osalta. Työ koko YSOa ajatellen on kesken (n. 30% valmis).

YSON englanninkielinen käännös on valmistunut. Käännös on tehty niin, että YSO on valmis sillattavaksi kansainvälisiin ontologioihin ja sanastoihin.

YSA-ryhmät on tuotu YSOon ja on tehty selvitys ryhmien siltaamisesta laajemmin käytössä oleviin kansallisiin ja kansainvälisiin luokituksiin (esim UDK).

On luotu työsuunnitelma käsitteiden rikastamisesta esimerkiksi bibliometrinen menetelmien avulla. Tavoitteena on tehdä YSOsta paremmin tiedonhakua palveleva ontologia vuoteen 2017 mennessä.

On aloitettu YSON sovelluskohtainen testaus, jonka avulla pyritään selvittämään ontologian toimivuus tiedonhaun kannalta.

JUHO ja JUPO on ajantasaistettu päivittämällä ne taustalla olevia asiasanastoja vastaavaksi sanastoltaan. Päivitys on tehty yhteistyössä kyseisten asiasanastojen asiantuntijoiden kanssa ja päivitetty ontologiat on sillattu uuteen korjattuun YSOon.

Erikoisontologioiden visuaalinen esitystapa ONKI Lightissa on suunniteltu ja toteutettu.

Valittu ontologiaeditori on hankittu ja käytössä.

YSON kehitys tapahtuu SKOS-muodossa ja tälle on olemassa ohjelmallinen tuki.

Ontologioille on luotu kestävä tunniste-strategia esimerkiksi URN-tunnisteita käyttäen. Tavoitteena on saada käsitteille mielekkäät ja informatiiviset tunnisteet.

Ontologiatyön yhteistyömalli

ONKI-konsortio on muodostettu ja aloittaa toimintansa.

Mitä jää suunnitelman ulkopuolelle

Tuki instanssiontologioille ONKIin. Paikkatieto- ja tapahtuma- ja toimijaontologiat herättävät aina merkittävää kiinnostusta, kun projektia on esitelty. Paikkatieto-ontologioiden tapauksessa tarvittaisiin vielä tuki koordinaateille ja näiden rajaamille alueille.

Automaattisen asiasanoitussovelluksen ARPAN tarjoaminen ja kehittäminen osana ONKI-palvelua.

YSON ja siihen sillattujen erikoisontologioiden muodostaman KOKO-ontologiapilven päivitysprosessin selvitys ja tuki.

YSON käsitteiden, hierarkian ja suhteiden tarkistaminen loppuun saakka. YSON hierarkia muodostaa KOKOn ytimen ja erikoisontologiat ripustetaan siihen, jolloin kokonaisuuden toimivuuden kannalta

YSON rikastaminen assosiativisilla suhteilla. Sidosryhmien haastatteluissa eräs yleisimmistä kehitystoiveista on ollut temaattisten suhteiden rikastaminen käsitteiden välillä. Hierarkkisia suhteita täydentävät temaattiset suhteet käsitteiden välillä.

YSON käsitteisiin viittaavan termistön rikastaminen synonyymeillä ja vaihtoehtoisilla kirjoitusasuilla. Tämä on tärkeää etenkin automaattisen annotoinnin kannalta.